

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA:

IKKE-EKSKLUDERENDE MENIGHETER

LEDER

EN IKKE-EKSKLUDERENDE KIRKE!

ARTIKLER OG INNLEGG

VÅR INKLUDERENDE MENIGHET

IKKE-EKSKLUDERENDE
GUDSTJENESTER/MENIGHETER

FRA EKSKLUDERING OG INTEGRERING
TIL INKLUDERING, TILHØRIGHET OG
DELAKTIGHET

INGEN ER UNNVÆRLIG ...

SØNDAGSTEKSTEN

JULAFTEN

JULENATT/OTTESANG

JULEDAG

2. JULEDAG (STEFANUSDAGEN)

EN IKKE-EKSKLUDERENDE KIRKE!

En av de beste konfirmantleirene jeg har vært med på hittil, var konfirmantleiren med Marthe. Marthe har CP, sitter i rullestol og trenger god tid til å få sagt det hun vil si. Hun ble en uvurderlig del av ledelsen på den konfirmantleiren, og bidro til at vi ble et fellesskap av mennesker som opplevde en sjelden delaktighet og tilhørighet til dette fellesskapet. Mer om dette senere.

Dette temanummeret ønsker å bidra til en bevisstgjøring av hvordan vi kan være skjerpet på å være en ikke-ekskluderende kirke. Gjennom fire bidrag settes søkelyset særlig på hvordan mennesker med utviklingshemming kan oppleve delaktighet i kirkens og menighetens ulike tiltak og fellesskap, og i det ordinære gudstjenestelivet. Like mye viser bidragene til at det i bunn og grunn handler om synet på Gud, kirkesyn og menneskesyn i lys av Bibelens budskap og kirkens bekjennelse. De peker også på at vi stadig har en vei å gå.

Spesialprest Tor Ivar Tor-gauten i Borg bispedømme har jobbet lenge med denne utfordringen og skriver at det er mye arbeid som gjens-tår før kirken framstår som en kirke for, av og med alle. Denne erfaringen deler han med mange: Det er få som trenger en form for bistand for å kunne delta i gudstjenesten på en likeverdig måte, som deltar i de vanlige gudstjenester. Den samme tendensen finner vi i trosopplærings tiltak og andre aktiviteter.

Borg bispedømme har utformet kriterier og en sjekkliste til bruk for menigheter som vil godkjennes som "Inkluderende menigheter". Den er laget slik at menighetsrådene forplikter seg selv til å lage en årlig statusrapport for inkluderingsarbeidet. Slik får de muligheten både til å ha en helhetlig gjennomgang av egne holdninger til hvem og hva menigheten er, søke kunnskap og utvide kjennskap til mennesker i menighet og lo-

kalsamfunn, som ikke deltar i kirkens fellesskap, og til å legge til rette for praktisk tilgjengelighet og samhandling med aktuelle etater i kommunen. Brosjyren "Vår inkluderende menighet" viser til gudstjenestebokens kapittel 7 der det står: *En gudstjeneste som rommer alle, synliggjør både menneskeverdet og evangeliet. Erfaringen viser at det er helt nødvendig å ta bevisste grep for å skape en slik gudstjenesteforståelse.*"

Det vil kriteriene for "Vår inkluderende menighet" gi verktøy til.

Vårt forhold til mennesker med en funksjonsnedsettelse handler ikke om å inkludere noen som står utenfor; det handler om ikke å ekskludere dem som allerede er naturlige deler av Kristi kropp.

Hilde Løwèn Grumstad er organisasjonsdiakon i KABB, Kristent arbeid blant blinde og svaksynte. Hun spør: "Hvorfor er synshemmede (eller andre funksjonshemmede) underrepresentert i kirken? Svarene kan være flere, men det er uansett ingen tvil om at det alltid er kirken selv som svikter hvis men-

nesker ikke føler seg velkommen og inkludert i fellesskapet. De kan ha en opplevelse av å være ekskludert." Denne opplevelsen kan handle om praktisk tilrettelegging, om kommunikasjon og om måter å være sammen på. Å gjøre tiltak som kan endre på en slik opplevelse henger ikke i løse luften, men springer ut av et teologisk fundament. "Vårt forhold til mennesker med en funksjonsnedsettelse handler ikke om å inkludere noen som står utenfor; det handler om ikke å ekskludere dem som allerede er naturlige deler av Kristi kropp," skriver hun. Ligger en slik forståelse av hva og hvem menigheten er, til grunn,

”... er resten egentlig bare noen enkle spørsmål om tilrettelegging for de medmenneskene som trenger det,” skriver hun.

Rune Rasmussen er spesialprest i Inkluderende kirkeliv i Agder og Telemark bispedømme. Hans bidrag heter ”Fra ekskludering og integrering til inkludering, tilhørighet og delaktighet”. Les om hans utleggelse av kirkens HEL-tenkning og hvordan den er en utfordring og en hjelp til egenerkjennelse for hele kirken! ”Utfordringen er å skape fellesskap der vi alle kan høre til og være oss selv. Veien fra ensomhet via inkludering til tilhørighet beskrives og leves i utallige fellesskap verden over som et vitnesbyrd om det kommende Guds rike. Her kommer vårt arbeid inn. Vi er kalt til å leve sammen, også med mennesker med ulike funksjonsnedsettelse, for å gi et vitnesbyrd om Kristi kropp i verden,” skriver han.

Eyolf Berg, sekretær i IVSS Churchear, The International Federation for Pastoral Care among Hard of Hearing, oppsummerer i sin preken ”Ingen er unnværlig” den utfordringen alle bidragene peker på: Rangeringen av mennesker som ”de” og ”oss”.

I et ”de”- og ”oss”-perspektiv står tiltak for å inkludere i fare for å bli til spørsmål om å få *inn* i fellesskapet (vårt) noen (de) som er *utenfor*, slik Løwèn Grumstad også beskriver. Problemet med en slik strategi er at den kan føre til at noen (vi) oppfatter seg som mer eller mindre tilhørende enn (de) andre. Det rammer alle, og det rammer kirken, uansett hvilken av kategoriene man selv opplever at man tilhører. Det rammer det ”vi-et” som stadig opplever at man burde gjort noe mer for ”dem”, og det rammer selvfølgelig ”dem” som ikke opplever at de har noen tilhørighet til dette fellesskapet, men plasseres i en bås som noen skal gjøre noe ”for” – ikke ”med”.

Dietrich Bonhoeffer skrev: ”Kristent fellesskap er ikke et ideal som vi skal realisere, men heller en realitet skapt av Gud i Jesus Kristus som vi skal praktisere. Jo tydeligere vi lærer å kjenne grunnlaget, styrken og løftet våre fellesskap har i Jesus Kristus, med større ro kan vi få tenke med

håp på våre fellesskap.”

Derfor handler inkludering om ikke å ekskludere dem som allerede hører til, og som har ressurser å bidra med som utfolder kirken som Kristi kropp og det mangefasetterte gudsbildet. Å være en inkluderende menighet handler egentlig heller ikke om å gjøre noe nytt, men om å ta på alvor de føringer som allerede ligger i menighetens oppdrag og utfolde dem i kirkens liv. I Borg-brosjyren ”Vår inkluderende menighet” står det: ”I arbeidet med å bygge en inkluderende menighet med alle, har bispedømmerådet valgt ut en ’pilotgruppe’ - mennesker med utviklingshemming – som kan bane vei for en inkluderende menighet for alle.” *Alle!*

Utfordringen er å skape fellesskap der vi alle kan høre til og være oss selv.

Det var det jeg opplevde på konfirmantleiren med Marthe. Det var de tøffe gutta

med mye krutt i kroppen, som fikk æresbevisningen å bære ”prinsessa” opp trappa til samlingsalen. De som hadde vært opplevd som en utfordring for konfirmantgruppa på grunn av alt ”kruttet” (i hvert fall for konfirmantlederne!), ble sett og anerkjent på en annen måte. De bidro også til at det bredte seg en omsorg for hverandre, som gjennomsyret hele leiren. Så var det konfirmantpresten som fikk senke tempoet og visualisere og sanseliggjøre undervisningen, noe som gjorde at mange flere tok til seg mer og kunne gjøre det til sitt. Det var kveldsavslutningene der Marthe takket og ba for oss på en måte jeg aldri hadde vært med på før, men som hele konfirmantflokket intuitivt tok modell av. Det var latteren, gråten, umiddelbarheten som skrelte bort masker og gjorde sårbarhet til en naturlig ting.

”I kirkens fellesskap blir de som er små i verdens øyne, eksempler og veiledere i troens liv,” skriver Torgauten. ”Små” eller ”store” – *Vi* er et folk på vandring, og heldigvis har vi gode fagfolk som kan hjelpe oss videre på den veien. Noen av dem finner du i dette bladet.

HEGE E. FAGERMOEN
HEGE.FAGERMOEN@AS.KOMMUNE.NO

VÅR INKLUDERENDE MENIGHET

Å ARBEIDE FRAM EN KIRKE FOR, MED OG AV ALLE

AV SPESIALPREST TOR IVAR TORGAUTEN, BORG BISPEDØMME
TT739@KIRKEN.NO

Under overskriften ”Regjeringen tvinges til å sikre trosretter” uttaler lederen i Norsk Forbund for utviklingshemmede, Jens Petter Gitlesen, til Vårt Land tirsdag 12. juni: *”Hvis du som utviklingshemmet ønsker å gå in kirken, trenger du blant annet bistand for å komme dit. Den hjelpen får de ikke. Så enkelt kan Norges forhold til utviklingshemmedes rettigheter oppsummeres: De brytes.”* Vi skal ta Gitlesens utspill på ramme alvor og ikke bortforklare eller modifisere. Det er ikke bare staten som rammes av uttalelsen. Dette gjelder i høyeste grad også kirken. Mennesker med utviklingshemming er neppe den eneste gruppen som ikke får nødvendig bistand for å kunne komme til kirke. Det er lett å tale mot den urett som gjøres av andre, men overse den urett kirken selv er skyld i. Vi som kirke har ennå et stort stykke arbeid å gjøre.

Jeg har ikke forsket på hvem det er som kommer til de helt vanlige gudstjenester, men jeg har observert med mitt blotte øyne, og snakket med ganske mange om deres observasjon. Generelt ser vi at få mennesker med nedsatt funksjonsevne og utviklingshemming deltar. I det hele tatt er det få som trenger en form for bistand for å kunne delta i gudstjenesten på en likeverdig måte, som deltar i de vanlige gudstjenester. Den samme observasjon har vi gjort på konserter og kulturarrangementer i kirkelig regi. Selvsagt ser vi unntak. Bildet er også forskjellig fra sted til sted, men det er en tydelig trend, en trend som burde bekymre kirkens ledere.

Den virkelighet vi møter i de vanlige gudstjenester, samsvarer lite med den gudstjenesteforståelsen vi møter i Den norske kirkes gudstjenestebok kap 7, under ”En kirke med alle”: *”Kirken er i sitt dypeste vesen diakonal. Barn og unge, unge voksne, voksne og gamle, personer med nedsatt funk-*

sjonsevne, etniske nordmenn og innvandrere, mennesker med rusproblemer, mennesker med psykiske problemer, kirkevante og de mer usikre og nølende til kirkerommet og gudstjenestens former – gudstjenesten er for alle. Derfor er det helt nødvendig å ha fokus på mennesker og grupper som lett kan bli oversett.” Ordene er på plass, men praksisen viser ofte noe annet.

Den norske kirke har mange tilrettelagte fellesskap for mennesker med utviklingshemming, gode tiltak som snakkes vel om og applauderes. Når jeg derimot antyder at vi skulle møtes i den vanlige gudstjenesten alle sammen, og feire gudstjeneste sammen, blir det mer stille. Et slikt prosjekt problematiseres. For mange er dette en fremmed tanke. Det er fint at ”de” kommer innom på diakoniens dag, eller på de utvalgte søndager med særskilt kirkeskyss. Men at vi skal være sammen i menigheten, i de helt ordinære gudstjenester, som et fellesskap, den tanken synes ikke å ha slått rot i menighetene. Hadde denne tanken virkelig slått rot i menigheten, ville bildet av en gudstjeneste sett annerledes ut.

I en gudstjeneste med alle er det ikke bare Gud og meg det dreier seg om. Det dreier seg om Gud, min neste og meg. Vi må sitte sammen med hverandre og bistå hverandre. Prekenmanuset må bearbejdes og oversettes til en formidlingsform som når flere enn de ordkyndige. Og kirkens diakoni må aktiveres midt i gudstjenesten og på kirkekafféen. Visst blir det en annerledes gudstjeneste. Det blir en diakonal gudstjeneste der ord og gjerning går hånd i hånd.

Selv om de kirkelige dokumenter klart og tydelig understreker alles rett til likeverdig deltakelse i kirkens fellesskap, mangler det mye før de fine ordene i dokumenter og kirkemøtevedtak blir god praksis. Fremdeles er det mye arbeid som

gjenstår før kirken framstår som en kirke for, av og med alle – som på en likeverdig måte er en del av kirkens fellesskap.

Som en oppfølging av reformasjonsjubileet forventes det at kirkens praksis forandres. For det første er det nødvendig at kirken i praksis visert at det heter ”VI” i kirken. ”VI” innebærer alle, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Det er ”VI” som skal samles til gudstjeneste. Ikke bare for å høre, men for å gjøre evangeliet. All rest av et ”de og oss” må renskes bort og heller tas med i kirkens syndsbekjennelse. Dette er en gudstjeneste som behager Herren.

Reformasjonen var opptatt av at Guds ord skulle være tilgjengelig for alle. Tiden er overmoden for også å gjøre gudstjenesten, fellesskapet og forkynnelsen tilgjengelig for alle. Jeg har de siste 20 år prøvd å finne teologiske argumenter som rettferdiggjør en praksis hvor mennesker med utviklingshemming og andre med liv eller diagnoser, som ikke passer inn i vår måte å tenke gudstjeneste på, henvises til forgården. Ingen har til nå hjulpet meg med å finne disse argumentene. I stedet er jeg blitt mer og mer overbevist om at teologien, både skapelsesteologien, ekklesiologien og soteriologien, legger grunnlaget for en kirke med alle.

Et grunnleggende anliggende i skapelsesteologien er at alle mennesker er skapt i Guds bilde. Vi er skapt som likeverdige mennesker – uten noe form for rangering. Vi har vårt menneskeverd fra skaperen som ga oss livet. Alle mennesker er like mye verd. Det er ikke utrustning eller evner som gir menneskeverdet. Menneskeverdet er konstant. Dette bærer vi med oss overalt – uavhengig hvordan livet farer med oss, eller hva vi gjør med livet – uavhengig av hvor mange kromosomer vi har, eller hvilken diagnose vi har.

Dette må og skal kirken gjenspeile – midt i kirkens liv. Teoretisk undervisning om menneskeverdet hjelper så lite. Det hjelper lite å forkynne at ”du er mye verd”, hvis det ikke praktiseres. Likeverdet må sees. Det må vises. Det må oppleves. Det må annammes. Det må leves. En gudstjeneste skal være av en slik karakter at vi får bekräftet vårt menneskeverd, både i ord og i gjer-ning, uansett hvem vi er. Trosopplærings tiltakene skal oppleves på samme måte. Alles likeverd og

menneskeverd må gjennomsyre det som sies, og det som gjøres, slik at alle barn og unge, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon, får bekräftet sitt menneskeverd.

Både i trosopplærings tiltakene, i gudstjenestene og i menighetens øvrige liv må vi rett og slett trenes opp til å bekræfte hverandres menneskeverd – bli kjent med hverandre, møte hverandre med respekt og, når det er nødvendig, spørre: Hva kan jeg gjøre for deg? Her er det stort behov for opplæring, av både lek og lærd. Derfor vil jeg så sterkt jeg kan, utfordre menighetspedagoger, diakoner, prester, proster og biskoper til bli kjent med mennesker med nedsatt funksjonsevne og utviklingshemming. – ikke bare ved å stikke innom for å hilse på en sjelden gang, men virkelig bli kjent med, for å lytte og for å lære.

Vi mennesker er svært forskjellige: Utseende, hår, øyne, ører. Noen hører godt; noen hører dårlig, og noen er døve. Noen ser godt; noen har dårlig syn, og noen er blinde. Noen er lett til beins; andre går saktere, og noen kan ikke gå. Noen tar lett imot det forklarende budskap, mens andre tar best imot ved å se, høre, oppleve og gjøre. Dette er ”VI-et” som samles til gudstjeneste og skal ha fellesskap sammen. Vi har forskjellige måter å uttrykke troen på, som alle er like verdige – til inspirasjon og glede for hverandre.

En forutsetning for å delta i kirkens fellesskap er å ha mulighet til komme inn i og rundt i kirkerommet, høre det som sies, og se det som gjøres. Sist sommer var jeg på en helt vanlig gudstjeneste i en av kirkene i bispedømmet vårt. Det var nattverd med knefall på alterringen. Alle unntatt én og hans hjelpemann kunne komme opp. Fordi det ikke var rullestoltilgang til alterpartiet. Dette er ikke greit. Kanskje er det ikke så underlig at mennesker som er avhengig i rullestol, ikke akkurat valfarter til kirkene våre. På vei hjem fra samme gudstjeneste sier en av de eldre: *”I dag hørte jeg ingen ting. Teleslynga var ikke slått på. Jeg har ikke lyst til å være til bry og si fra.”*

En kirke med alle forutsetter at alle kan komme, være tilstede og oppleve det godt å være der. Universell utforming slik at alle kan delta på en likeverdig måte, handler også om bistand, noen å feire gudstjeneste sammen med, om transport og om hjelp hjemme før en drar til kirke. Diako-

nien har enn stor oppgave i å legge til rette for en likeverdig gudstjeneste for alle – og der vi selvsagt hjelper hverandre og støtter hverandre

Til tross for vår ulikhet: På troens område er vi like. Vi er totalt hjelpeløse alle sammen. Det unike med den kristne tro er at ingen har forrang framfor andre. Å tro får ingen til av seg selv – fordi ingen mennesker kan se troens mysterium av seg selv. Den hellige ånd må rett og slett åpne øynene våre slik at vi kan se. I ungdommen lærte jeg at den kristne tro var en åpenbaringsreligion. Ingen kunne tro uten Guds inngripen. Biskop emeritus Martin Lønnebo begynte slik på en nordisk lederkonferanse for noen år tilbake: ”Godmorgon alle utviklingsstørda!” Ingen med utviklingshemming var i salen. Vi tok raskt poenget. På troens område står vi likt, Gud må gripe inn og gi oss av sine gaver og åpne våre øyne. Og dette er umulig for mennesker. Derfor er dåpens bad så forløsende, som et troens likeverds tegn, i en verden hvor mennesker rangeres etter så mange barometre. Gud griper inn og forener oss med Jesus Kristus, og setter oss inn i et likeverdig fellesskap med hverandre.

I kirken fellesskap blir de som er små i verdens øyne, eksempler og veiledere i troens liv. Rollene byttes om. ”På den tiden tok Jesus til orde og sa: *Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens Herre, fordi du har skjult dette for vise og forstandige, men åpenbart det for umyndige små. Ja, Far, for dette var din gode vilje.*” (Matt 11,25–26) I vår sammenheng er det ofte mest gjevt med de vise og forstandige.

Paulus følger denne tanken opp i brevet til Korinterne. ”*Se på dere selv, søsken, dere som ble kalt: Ikke mange vise etter menneskelige mål og ikke mange med makt eller av fornem slekt. Men det som i verdens øyne er dårskap, det utvalgte Gud for å gjøre de vise til skamme, og det som i verdens øyne er svakt, det utvalgte Gud for å gjøre det sterke til skamme. Ja, det som i verdens øyne står lavt, det som blir foraktet, det som ikke er noe, det utvalgte Gud for å gjøre til intet det som er noe, for at ingen mennesker skal ha noe å være stolt av overfor Gud. Dere er hans verk i Kristus Jesus, han som er blitt vår visdom fra Gud, vår rettferdighet, helliggjørelse og forløsning, for at den som er stolt, skal være stolt av Herren, slik det står skrevet.*” (1 Kor 1,26ff)

Da er egentlig premissene for forkynnelsen lagt. En forkynnelse kan ikke bare henvende seg til en del av menigheten. I en kirke med alle må også forkynnelsen være for og med alle. I en tradisjon hvor målet er å forklare evangeliet slik at menigheten forstår, blir dette problematisk. Mennesker med utviklingshemming utfordrer hele vår tradisjon med å forklare evangeliet – og hjelper oss til å gå inn i mysteriet og det uforklarlige hvor Ånden åpner øyne og åpenbarer evangeliet for oss. Mennesker med utviklingshemming hjelper oss til å gå inn i bibelfortellingen sammen, for å se, høre, oppleve og bli berørt – og sammen ta imot Jesu legeme og blod, bare ved å la det skje. Ved nattverdbordet er det ingen forskjell på oss og ingen rangering. Her er alle like hjelpeløse. Den som har sondemat, får oblaten dypet i vinen strøket over leppene. Alle får vi de samme tilsigelsesordene.

På den nye himmel og den nye jord skal alle delta i fellesskapet, som likeverdige lemmer. Kirken skal være et forsmak på dette, hvor vi ser konturene av et fellesskap med alle. En kirke med, av og for alle blir også kirkens fremste tegn og vitnesbyrd i verden.

Borg bispedømme lanserte våren 2017 et arbeidsprogram for å skape en inkluderende menighet. Bakgrunnen for dette arbeidsprogrammet er en erkjennelse av at en inkluderende menighet ikke kommer av seg selv. Arbeidsprogrammet utfordrer til bevisst å arbeide med holdninger, gudstjeneste, trosopplæring, samhandling med helse- og omsorgstjenesten i kommunen og universell utforming. Menighetene som registrerer seg, kan bruke en egen logo som viser at de jobber for å være inkluderende. ”Vår inkluderende menighet – En sjekkliste for arbeidet med å bygge en inkluderende menighet” ligger på Borg bispedømmes hjemmeside. Her ligger også informasjonsmaterieell om prosjektet.

”Vår inkluderende menighet” er et vedvarende arbeidsprogram. Vedvarende fordi vi aldri vil komme dit hen at vi blir ”ferdige”, vi vil alltid måte jobbe med tematikken. Først på den nye himmel og den nye jord blir fellesskapet et fullverdig VI. Samtidig, her på jorden, skal vi få en forsmak på det dette himmelske ”VI”, som et tegn på at Guds rike er kommet nær.

IKKE-EKSKLUDERENDE GUDSTJENESTER/MENIGHETER

AV HILDE LØWÈN GRUMSTAD, ORGANISASJONSDIAKON I KABB
HILDE.LOWEN.GRUMSTAD@KABB.NO

Finnes det egentlig synshemmede i alle menigheter?

Det enkle svaret på spørsmålet er: JA, helt sikkert!

Statistikken viser at 130.000 nordmenn har så nedsatt syn at det skaper problemer for dem i hverdagen, for eksempel med å orientere seg på nye steder eller å lese vanlig skrift. Dette er rundt tre prosent av befolkningen, eller 30 mennesker per 1000 kirkemedlemmer i et vanlig sogn.

I tillegg er det store grupper med andre funksjonsnedsettelse som har helt andre behov for tilrettelegging. Det er mange som har de samme utfordringene, for eksempel med å lese. Sju prosent har dysleksi i alvorlig grad. Mennesker med muskellidelser kan ha problemer med å holde i og bla i en bok eller et blad; slagpasienter og unge og eldre med konsentrasjonsvansker trenger alternativer til trykt tekst.

Vi kan regne med at minst 12 prosent av alle i hver eneste norske menighet eller bispedømme har syns- eller lesehemninger. Det blir vel en del, også i din menighet?

Nå tenker du kanskje at hos oss er det heldigvis ikke sånn. Vi har heldigvis få med synsnedsettelse, eller andre funksjonshemninger, hos oss. Antagelig er de der, men de kommer ikke til kirken. Hvorfor er synshemmede (eller andre funksjonshemmede) underrepresentert i kirken? Svarene kan være flere, men det er uansett ingen tvil om at det alltid er kirken selv som svikter hvis mennesker ikke føler seg velkommen og inkludert i fellesskapet. De kan ha en opplevelse av å ha blitt ekskludert.

Kanskje er det så enkelt som at vi, som allerede er ”innafor”, skygger unna i møtet med det vi ikke kjenner. Det letteste kan være ikke å ta kontakt når en person med hvit stokk eller førerhund

dukker opp. For ikke å snakke om hvis vedkommende har andre fysiske funksjonsnedsettelse i tillegg, sitter i rullestol eller virker lettere utvklingshemmet.

Stopp litt!

Det er nettopp i møtet med det mennesket som skiller seg ut, at våre verdier som kirke blir utfordret. Det er en selvfølgelighet i et vestlig samfunn at alle mennesker har samme verdi, uansett hva vi presterer. Det sier menneskerettighetserklæringen, og alle barn har fått det inn med morsmelka. Men i den kristne kirken går vi enda lenger. Paulus sammenligner menigheten med en kropp, der alle delene ikke bare er like mye verd, men enda mer: Alle er helt uunnværlige. ”Øyet kan ikke si til hånden: ’Jeg trenger deg ikke’, eller hodet til føttene: ’Jeg har ikke bruk for dere.’ Tvert imot! De delene av kroppen som synes å være svakest, nettopp de er nødvendige.” (1 Kor 12)

Altså: Om en synshemmet er usynlig for sin lokale menighet, har vi allerede støtt ut et medlem av menigheten, som er en selvsagt del av Kristi kropp på jorden. Hogges en kroppsdel av, blør hele kroppen. Vårt forhold til mennesker med en funksjonsnedsettelse handler ikke om å inkludere noen som står utenfor; det handler om ikke å ekskludere dem som allerede er naturlige deler av Kristi kropp.

Når det er på plass, er resten egentlig bare noen enkle spørsmål om tilrettelegging for de medmenneskene som trenger det.

For mange sitter det langt inne si at ”jeg sliter med synet og trenger tilrettelegging”. Det kan være vanskelig å oppdage at et menneske faktisk ser dårlig, så lenge det ikke bruker hvit stokk eller førerhund. Det gjør situasjonen mye enklere om kirkeverten eller andre ansvarspersoner kan kjen-

ne igjen tegn på at en person ser dårlig. Dette kan du se etter:

En svaksynt kan kanskje lese vanlig tekst ved å holde boka ekstra nær øynene.

Hvis det er vanskelig å få øyekontakt med vedkommende, kan det være et tegn på synsvansker.

En litt framoverlent gange, at vedkommende går på tærne eller kikker ned på gulvet og orienterer seg ved å gå langs veggene.

Av alle synshemmede er 15 prosent helt blinde; det er "helt svart". De andre kan for eksempel skimte noe i godt lys, men mangler nattsyn. Eller de kan se godt i dårlig lys, men lite i sollys. Sterkt motlys er for mange ubehagelig, derfor solbriller også inne.

Noen ser som ørner i et veldig begrenset synsfelt, ikke noe utenfor dette området. For andre er synsintrykkene generelt grå.

Synshemminger arter seg veldig forskjellig, så det beste rådet når du møter en synshemmet er: Spør! Ønsker vedkommende en plass fremst i kirken for å se bedre? Salmeboka i stor skrift? Ledsagerhjelp under nattverden?

Det er lettere å svare på et høflig spørsmål om hvilken hjelp du trenger, enn selv alltid å måtte be om det.

KABB har skrevet en veileder om dette temaet. Den finnes på nettet. Vi vil allikevel ta med noen ord om nattverd.

Mange menigheter løser nattverdgangen ved intinksjon. Dette kan være vanskelig å forholde seg til både for synshemmede og for bevegelseshemmede. Synshemmede kan risikere å bomme på kalken med vin, og en med cerebral parese kan velte hele kalken på grunn av spasmer. Dette kan føre til at noen vegrer seg for å delta i nattverden.

En enkel måte å løse dette på, er at den som deler ut oblatene tar tak i nattverdgjestens hånd og gir vedkommende oblaten rett i hånda. Den som holder kalken leder på samme måte hånda til den synshemmede ned i vinen, eller dyppe oblaten for vedkommende. Man bør også gi mulighet til å motta nattverden i kirkebenken.

Har vi en ikke-ekskluderende forkynnelse i kirken?

Mange synshemmede kommer til kirken med en ryggsekk full av erfaringer og spørsmål. De fleste

mennesker som har opplevd et tap, enten det er av en fysisk funksjon eller av et menneske som sto dem nær, vil stille spørsmålet om mening. For en som tror på Gud, kan et slikt spørsmål ofte bli et spørsmål om hvorfor Gud lot dette skje. Troen oppleves som en ekstra byrde dersom spørsmålet om Gud har ment min skjebne personlig, blir viktig.

Mye avhenger av hvilken forkynnelse man har vært eksponert for. Mange har møtt en bibeltolking som knytter forbindelser mellom individuell skyld og funksjonshemmingen som straff.

I karismatiske menigheter kan forkynnelsen om helbredelse ved bønn bli formulert som et krav om tro. Den som ber, men ikke blir helbredet, sitter igjen med en opplevelse av å ha for liten tro, og dermed kanskje ikke være Guds barn. I mer ekstreme former kan en slik forkynnelse og sjelesorg bli til et krav om at man på ulike måter må bevise sin tro, opptre som om man allerede var helbredet. Om ikke noe skjer, skyldes det alltid den synshemmede selv, for Gud vil uansett fri sine barn fra alle fysiske skavanker i dette liv. Mange synshemmede kan fortelle om åndelige overgrep: Påtvunget forbønn, krav om å leve som om underet allerede har skjedd, og så videre. Mange har valgt å vende de kristne fellesskapene ryggen etter slike opplevelser. Prester og sjelesørgere i Den norske kirke må ta høyde for at det sitter mennesker i kirkebenken, som har denne typen erfaringer, og hjelpe dem videre.

Dette må ikke føre til at alle tekster om fysisk helbredelse skal åndeliggjøres. Det betyr at de som skal være veiledere i menigheten må ha et bevisst forhold til hvordan de forkynner evangeliens beretninger inn i en komplisert hverdag – og til mennesker som allerede er skadet av en påtrengende mirakelforkynnelse. Hvordan vil du fortelle om Bartimeus til den blinde konfirmanden?

Hvilket rykte har din menighet?

Vi vet med sikkerhet at synshemmede barn og ungdommer er mer utsatt for mobbing enn sine jevnaldrende. En undersøkelse foretatt av Norges Blindeforbund viser at to av tre er utsatt for det vi kan karakterisere som alvorlig og langvarig mobbing – i skoletida. Det samme gjelder antakelig barn og ungdommer med andre funksjons-

nedsettelser.

Dette er ikke nytt. Mange voksne og eldre synshemmede kan fortelle rystende historier som preger dem fortsatt. Dette er erfaringer som kan føre til redsel for å oppsøke nye sosiale miljøer – som menigheten. Så langt har altså ikke skoleverket greid å få bukt med mobbing av synshemmede elever. Greier kirken det når disse barna og ungdommene deltar i trosopplæring og konfirmasjonsforberedelser? Er kirken et fristed for barn som er utstøtt i skoletida?

Da Jesus møtte den blinde Bartimeus, spurte han: ”Hva vil du at jeg skal gjøre for deg?”

Det var altså ikke helt selvsagt for Jesus at Bartimeus først og fremst ville bli seende. For ham, og i den sosiale situasjonen han levde i, var likevel akkurat det mest påtrengende. Det er slett ikke selvsagt at nedsatt eller manglende syn er den største utfordringen for en synshemmet person i dag. Mange lever aldeles utmerket uten å se det aller minste! Synshemmingen er bare det mest synlige trekket når vi ser dem. Spør vi: ”Hva ville du aller helst forandret på i livet ditt?” – kan svaret bli noe helt annet enn å få se.

Til slutt et par betraktninger fra diakonen i KABBnytt:

Kjersti Lium, styremedlem i KABB, og jeg var invitert til åpningen av Kirkemøtet 2018. Vi ankom Nidarosdomen fulle av forventninger. Åpningsgudstjeneste med toppa lag! Her var det duket for festgudstjeneste. Biskoper i fulle pontifikalier, proster, prester, diakoner, gospelkoret HIM, lyssetting og fotografer all over. Her var det bare å glede seg!

På vei inn i kirken fikk vi utdelt et flott program. Et lite hefte faktisk, på 28 sider. Alt skrevet med såpass liten skrift at det for en svaksynt blir umulig, og for en blind – ikke så mye som et lite punkt i sikte. På første side var det oppramset praktisk informasjon om alt fra toaletter, nødutganger, nattverd, hvor vi står og sitter, teleslynge og at vi skulle være stille før gudstjenesten begynte. Det oppdaget jeg ved finlesing av programmet dagen etter. I programmet er flere av tekstene på samisk, og foran i kirken er døvetolken på plass. Ved å dulte Kjersti i siden fikk vi kommunisert opp og stå, eller sett deg ned. Syndsbekjennelsen ble uten Kjersti (måtte leses).

Så kom første tekstlesing, på samisk. At teksten sto på bokmål under i programmet, oppdaget jeg også dagen etter. Gudstjenesten gikk sin gang; vi ble enige om noen triks for å sitte og stå riktig, og nattverd med intinksjon gikk bra fordi Kjersti kunne fortelle meg hvordan jeg kunne ledsage.

Det meste i en gudstjeneste er uproblematisk å være med på selv om man er blind. Så lenge jeg kan sitte stille på plassen min og høre, er det null stress. Med én gang vi skal delta aktivt med å lese høyt, reise oss eller sette oss, gå til nattverd, blir det straks noen utfordringer. Her er noen tips fra KABB:

Vi må komme på tanken at det faktisk kan dukke opp noen som ikke ser så godt, eller sitter i rullestol, og helt sikkert noen som kan slite med å lese. På åpningen av Kirkemøtet og på trosopplæringskonferansene opplever vi at døve og samer er ”innarbeidet”.

Tenk deg hvordan gudstjenesten oppleves hvis du ikke kan se eller lese programmet. Lever power-pointen sitt eget liv, eller er det mulig å lese opp det som står der?

Bare si det! Det er mulig det kan forstyrre den liturgiske flyten, men vær kreativ og led menigheten på en god måte, også dem som ikke ser. Disse seks ordene: ”Vi reiser oss; vi setter oss,” kan gjøre en stor forskjell på gudstjenesten for dem som ikke ser, eller ikke er helt innafør ...

Inkluderende teori, ekskluderende praksis?

Tenk deg en varm juledag på tur i snekka. Strømstad er målet, med alt den koselige lille byen har å by på. På vei inn til havna blir du ønsket velkommen av flotte skilt. Dette blir bra!

Eller? Her er det trangt om saligheta. Ikke en ledig plass i sikte. Du blir sendt på dekk med et tau i neven og får beskjed om å hoppe. Da dukker det opp en fyr på brygga, som ber om å få tauet. Folk i nabobåtene våkner opp, og sammen får de båten til kai og fortøyd. Noen brydde seg i stedet for å være tilskuer til det som sikkert kunne blitt god underholdning.

Hvordan er det å komme til kirken eller be-dehuset med en funksjonsnedsattelse? Noe de aller fleste av oss vil oppleve før eller senere i livet? Blir våre møteplasser opplevd som en trygg havn? Hvem sørger for at alle finner en plass og får den hjelpen de trenger?

Er det prestens ansvar? Ikke-ekskludering er ikke pensum på teologistudiet. På årets HEL-konferanse i Trondheim ble dette diskutert. Dette er en konferanse som Den norske kirke arrangerer. HEL står for et helt menneske, et helt samfunn, et helt liv og en hel kirke. Årets tema var en inkluderende kirke i reformatorisk lys. Det ble etterlyst mer engasjement og interesse fra utdanningsinstitusjonene. Funksjonshemmings-teologi er av nyere dato, og tilsynelatende for de spesielt interesserte. Hvis du googler ”funktionsnedsettelse i Bibelen”, får du ingen treff. Det betyr jo ikke at det ikke fantes! I dag er de fleste enige om at alle skal få sin plass i kirker og forsamlinger, men hvordan kommer vi dit?

Hvilket rykte har kirke og menigheter på seg blant mennesker med en funksjonsnedsettelse? Jeg aner ikke, men jeg vet at vi kan bli bedre. Det er mange hensyn å ta, men hvis vi sørger for å ha en fyr på bryggekannten, som overtar tauet, er mye gjort. Og du, den fyren trenger ingen embets-eksamen eller andre eksamenspapirer. *Se sammen,*

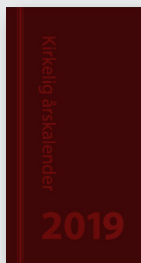
snakk sammen er KABBs nye veileder. Vi hjelper gjerne hvis det er noe du lurer på, men det viktigste er å være oppmerksom, låne bort en arm og ta tauet!

Hva kan KABB hjelpe menigheten med?

Kristent Arbeid Blant Blinde og svaksynte er en organisasjon startet og drevet av synshemmede. Vi kan assistere kirken og menighetene med alle problemstillinger knyttet til tilrettelegging for syns- og lesehemmede. Denne oversikten viser hvilke tjenester som allerede er lagt til rette. Er det andre behov som bør dekkes, er vi gjerne rådgivere.

KABB bistår menigheter og organisasjoner med å legge til rette tilbud for synshemmede, blant annet i trosopplæring og konfirmantarbeid. KABB tilbyr produksjon og distribusjon av menighetsblader, organisasjonsblader og tidsskrifter i lydutgave.

luther

KIRKELIG ÅRSKALENDER 2019

169,-

Kirkelig årskalender er en klassiker! Her finner du en kombinert klassisk almanakk med bibeltekster knyttet til kirkeåret. Markeringen av de kristne merkedager gir dagene innhold med søndagen som ukens sentrum. Her finner du også en oppdatert kontaktliste til kristne virksomheter.

DAGSORD 2019

159,-

Denne kalenderen er gjennom årene blitt en klassiker. Fin på kjøkkenveggen, over skrivebordet eller hvor det måtte være. Vakre og profesjonelle naturfotografier for hver måned. Bibelord for hver dag i forlengelsen av søndagens tekster.

Kjøp kalenderne på www.lutherforlag.no eller hos din lokale bokhandel.

www.lutherforlag.no

FRA EKSKLUDERING OG INTEGRERING TIL INKLUDERING, TILHØRIGHET OG DELAKTIGHET

AV SPESIALPREST INKLUDERENDE KIRKELIV RUNE RASMUSSEN, AGDER OG TELEMARK BISPEDØMME
RUNE.RASMUSSEN@IWS.EDU

Vel tilbake fra The 7th Summer Institute on Theology and Disability¹ vil jeg dele noe av det som gjorde sterkes inntrykk på meg. Dette er på ingen måte et referat fra konferansen, men mer observasjoner som utfordret meg i løpet av dagene i California.

Konferansen utfordret mitt syn på hva funksjonshemming er, og hjalp meg å sette ord på noen modeller for å forstå mennesker med utviklingshemmings bidrag i den menneskelige mosaikk. I denne artikkelen vil jeg først presentere noen av modellene for forståelse av funksjonshemming gjennom tidene i både kirke og samfunn. Videre vil jeg kort presentere noe av Den norske kirkens tenkning om mangfold og tilhørighet, i det som kalles HEL-visjonen. For så å beskrive noe av veien fra ekskludering til integrering og inkludering. Jeg ønsker å utfordre både meg selv, kirken og samfunnet på et fortsatt sterkt behov for at alle mennesker skal kjenne tilhørighet og kunne være delaktige i både kirke og samfunn.

FUNKSJONSHEMMING

La meg første begynne ved å stille spørsmål med hva vi mener med funksjonshemming, eller mennesker med funksjonshemming, som vi gjerne sier? Vårt fokus på et slikt stempel på et menneske virker begrensende. Jeg vil gjerne understreke at vi mennesker er så mye mer enn vår funksjonshemming. Når vi ser nærmere på begrepet "funksjonshemming", blir det uklart hva vi mener med denne merkelappen. Gjelder en slik merkelapp bare noen eller alle? Beskriver funksjonshemming forskjellene mellom mennes-

ker, eller betegner den et avvik fra en gitt norm? En slik merkelapp gir i alle fall ikke en klar beskrivelse av hva et menneske er, og hvordan det hører til i den menneskelige mosaikk. Gjennom tidene har mennesker med funksjonshemming vært betraktet fra forskjellige vinkler. Ganske kort vil jeg først presentere noen av modellene rundt forståelsen av funksjonshemming.

Velededighetsmodellen ser den funksjonshemmede som fange i sin egen funksjonshemming og derfor gjenstand for andres hjelp. Den funksjonshemmede trenger vår barmhjertighet og hjelp. Vi må erkjenne at denne modellen i stor grad har ligget til grunn for handikappomsorg i det førorganiserte samfunn og ofte nedsettende er blitt forbundet med kristen diakoni, mange ganger med rette. I dag er dette en modell de fleste reflekterte miljøer tar avstand fra, men som enkelte mennesker fortsatt av og til møter både i kirke og i hjelpeapparat.

Den medisinske modellen fokuserer på de svakheter og mangler individet har utfra en så kalt normal norm. Fokus blir å beskrive og rehabiliterer individet inn i samfunnet, skolen og kirken. Den medisinske modell er fokusert på diagnoser og behandling av dette. Vesentlige sider ved det å være mennesker sammen faller utenfor i en slik medisinsk fokusert tenkning.

Den sosiale modell ser på funksjonshemming som en sosialt undertrykket gruppe og fokuserer ikke på individets funksjonshinder eller utviklingshemming. Fokus vendes mot sosialpolitiske, strukturelle og økonomisk linjer og på utelukkingen av mennesker med særlige omsorgsbehov. Forståelsen av funksjonshemming løftes fra in-

dividet til de hinder og holdninger som samfunn og kirke trenger å endre i forhold til funksjonshemmede. Den sosiale modell har i kristen sammenheng klare paralleller i ulike frigjørings-teologiske retninger, kvinneteologi og barneteologi. Likevel defineres ikke funksjonsnedsettelse ved/av urettferdighet og undertrykkelse, men må sees utfra supplerende perspektiver og modeller.

En rettighetsbasert modell er i dag rådende i vår norske sammenheng. Basert på FN dokumenter, nedfelt i vårt eget lovverk, fremstår i dag mange behov som rettigheter bygget på den sosiale modellen. Samfunnet legger i dag til rette for deltagelse basert på rettigheter. Lover og forskrifter skal sikre disse rettigheter, ikke som veldedighet, men som individuelle rettigheter. I denne modellen skal den enkelte, så langt som mulig, selv inkluderes i valg og selv delta i prosesser som gjelder eget liv.

DISSE MODELLENE I KIRKEN

I kirken gjør vi oss til stadighet bruk av disse modellene. Kirken gir spesialpedagogisk støtte til konfirmanter i mindre grupper, og tilbyr skyssordninger til samlinger i kirkens regi. På samme måter er kirken med og utfordrer et samfunn som ikke gir tilgang til alle på toget, eller som stenger folk ute fra lokalskolen. Kirken kan også snakke om sosial frigjøring knyttet til undertrykking og sosial urettferdighet. Samtidig er ikke alle rettigheter selvsagte i kirken heller. Gir kirken alle f.eks. lik mulighet til deltagelse i trosopplæring og tilskudd og hjelp til transport med mer. Oftest må vi med skam konstatere at kirken snarere kommer etter enn viser vei.

For en kirke bør det likevel være flere perspektiver som oppleves som grunnleggende viktige. Spørsmål om mening, felleskap og hensikt med livet overstiger det de foregående modellene kan romme. Derfor tar *HEL-modellen* et annet utgangspunkt. Alle mennesker er en ressurs. Et felleskap som ikke tar alle menneskers bidrag på alvor, blir et fattigere samfunn og en fattigere kirke. Kirken har et kall til å være en arena der mennesker kan finne sin plass og være et *helt menneske*. På den måten kan vi si at kirkens Herre kaller oss til å se på hverandre som res-

surser og vise dette i praksis.

Fokuset i de ulike modellene er altså forskjellig:

- Den medisinske modellen ser på diagnoser i forhold til "normalitet".
- Den sosiale modellen tenker sosial frigjøring fra de svake og undertryktes side.
- Rettighetsmodellen hjelper oss til gode ordninger ikke basert på barmhjertighet, men inkludering og alle rettigheter basert på gode sosiale ordninger.
- Hel-modellen taler tydelig om menneskeverd, fellesskapsverdier og bygging av inkluderende kristent fellesskap der mennesker opplever tilhørighet.

HEL-VISJONEN

HEL-bevegelsen i kirken har arrangert fire landsomfattende konferanser med tema inkludering i kirke og samfunn. Kirkens biskoper er gjennom dette blitt utfordret til å sette ord på sin forståelse av funksjonshemming og lengsel etter inkludering ved å holde foredrag og delta i ulike debatter. På den måten er kirkens ledere forhåpentligvis blitt mere bevisste på utfordringene som ligger foran oss. Flere kirkemøtevedtak ligger også til grunn for kirkens tenkning om inkludering og likeverd. HEL-modellen setter fokus et annet sted. Den ser på alles deltagelse som nødvendig og viktig hvis vi skal være en hel kirke og et helt samfunn. Den åpner dørene for noe av den lengselen jeg vil beskrive i det følgende, etter større tilhørighet og en naturlig delaktighet i samfunnets og kirkens daglige liv. Visjonen fokuserer også klart på menneskers åndelige behov som en naturlig del av menneskelivet.

ÅNDELIG BEHOV

I vårt sekulære samfunn forsøkes hele tiden menneskers åndelige behov å bli fortrengt til det enkelte menneskets private sfære. Privatiseringen av troens område i vår kultur skaper et stadig trangere rom for religiøs utfoldelse i vårt samfunn. Mot en slik utvikling kan vi ikke annet enn å fremholde at religion og kristen tro også er en sterk fellesskaperfaring og en dybde-/worldview-beskrivelse av en kultur. Å forsøke å privatisere

og individualisere troen og religionens område kan muligens være en god metode for å undertrykke tro i et sekulært samfunn. Like fullt vil det religiøse fellesskapsbehovet være et sterkt behov som må finne sin vei hos enkeltmennesker og skape arenaer for tro.

Den åndelige siden ved livet kan defineres på denne måten: "Et åndelig liv er en dynamisk og naturlig del av menneskelivet, der menneskeheten søker mening og hensikt i noe utover seg selv. Dette søkes levd ut i familien, fellesskapet, menighetene, nærmiljøet, samfunnet og i naturen som en erfaring av det hellige. Den åndelige delen av livet kommer til uttrykk i tro, verdier, tradisjoner og trosutøvelse." (Puchalski et al., 2014)

Den åndelige siden blir ofte oversett i omsorgen for det hele menneske. For at et menneske skal leve et fullverdig liv og trives, må helse- og omsorgssektoren se at tro er en viktig side ved personlighetsutviklingen. Helhetlig omsorg omfatter også den åndelige og eksistensielle siden ved livet. Å ta med de åndelige sider ved livet dreier seg om å etablere et trygt omsorgsfundament for omsorgs- og helsetjenester. På samme måte må kirken være villig til å snakke sant om livet og i praktisk diakoni hjelpe og lytte til mennesker der de er. Veien har vært lang fram for kirke og samfunn har innsett betydningen av alle menneskers bidrag i fellesskapet, og fortsatt gjenstår mye for likeverdig deltagelse og fellesskap.

FRA INTEGRERING TIL INKLUDERING

Fra ønske om å holde mennesker med utviklingshemming borte fra samfunnet ble integrering internasjonalt det bærende prinsipp for sosiale programmer fra 1960-årene. Slik ble også utviklingen i Norge. Tanken om å *integre* mennesker med ulike lærevansker vektla retten til skolegang og spesialpedagogisk støtte. Da ansvarsreformen (HVPU-reformen) ble vedtatt i 1991, var en fortsatt mest opptatt av integrering. Men i gjennomføringen av reformen innså en relativt raskt at ordet integrering var et for passivt begrep, både i forhold til reformen og i spesialpedagogisk arbeid generelt, og en begynte isteden å snakke om inkludering. Dette var på mange

måter et tydelig skifte og et konstant arbeidsprogram for både skole, samfunn og kirke (Kirkerådet, 2012) som også har adoptert denne måten å snakke på. Gradvis har en forstått at veien fra segregering og ekskludering til integrering og inkludering er lang og krevende. Mange som på papiret er både integrert og inkludert, sitter ensomme og relativt isolert tilbake. Dessverre er det også slik at kirken har langt mindre å rose seg over i disse prosessene enn skole og bofellesskap for mennesker med ulike støttebehov. På tross av dette utfordres kirken og menighetene til å tenke inkludering og legge til rette for dette på en enda tydeligere måte.

INKLUDERING

I norsk sammenheng snakker vi om inkludering som det ytterste mål for vårt arbeid for, av og sammen med mennesker som trenger tilrettelegging. I løpet av dagene på denne konferansen ble denne målsetningen for vårt inkluderingsarbeid utfordret. Det ble tydeliggjort at begrepet "integrering" refererer mer til en politisk virkelighet og målsetning enn til de dypere mål for et kristent fellesskap. Utfordringen kirken står overfor i møte med mennesker med utviklingshemming, fanges bare delvis opp av inkluderingsperspektivene slik de beskrives i samfunnet (Se over). Antagelig ligger det i kirkens budskap og egenart kimer til dypere perspektiv, båret av verdier som tilhørighet og delaktighet for alle. Disse perspektivene klinger også med i inkluderingsbegrepet, men konferansen ønsket å utfordre disse sidene ved vår forståelse av inkludering og tegne perspektiver for vår egen selvforståelse i forhold til inkluderingsbegrepet. La oss se nærmere på noen av disse perspektivene.

"TYKK OG TYNN", MØTE MED MENNESKER

Antropologen Clifford Geertz (1973) introduserer begrepene "tynn" og "tykk" for å beskrive forbindelseslinjer og dybder i kultur og samhandling. I vår sammenheng kan vi kanskje bruke disse begrepene på denne måten. En "tynn" integrering er en formal integrering av rettigheter og ytre forhold som ikke tar personenes samhand-

lingsarenaer på alvor. En ”tykk” beskrivelse av integrering og et menneskes behov inkluderer ikke bare rettighetene og det lovbestemte, men inkluderer hele mennesket i forhold til lover og rettigheter, mellommenneskelige relasjoner og tilhørighet i en kultur og et fellesskap.

En slik beskrivelse av inkluderingsansvaret, som inkluderer også de ”tykke” perspektiver, peker mot begrepet ”tilhørighet” som et bedre ord enn ”inkludering”. Vårt mål som kirke må alltid være å se hele mennesket og bidra til at det enkelte menneskets behov blir møtt i kirkens fellesskap.

Eksempel på ”tynne” former for inkludering i menighetsarbeidet kan være invitasjoner til deltagelse, men ingen som henvender seg til personen når personen dukker opp. En person kan være inkludert, men likevel ikke erfare tilhørighet. John Swinton (2012) uttrykker det på denne måten: ”Hun er inkludert, men tilhører ikke fellesskapet. Hun er en ’tynn’ person som andre oppfatter som funksjonshemmet, og selv om de er villige til å inkludere henne i fellesskapet, har de ingen ønsker om å ’tykne’ sin forståelse av henne eller invitere henne til å *tilhøre* sammen med dem eller overfor dem.”

Swinton (2012) konkluderer med at inkludering er et første skritt i en prosess mot en beste praksis som vi er kalt til å følge som kirke og menigheter. Målet for en kirke må nødvendigvis settes høyere enn for et samfunn. Som samfunn er vi opptatt av inkludering av mennesker med utviklingshemming, og det er viktig, men kirken må sikte høyere mot å skape tilhørighet for alle. Inkludering er bare første del i oppdraget med å skape tilhørighet. Swinton sier: ”En lov kan endre strukturer, men kan ikke endre hjertene. Loven kan legge til rette for inkludering, men kan ikke hjelpe mennesker til å kjenne tilhørighet.”

TILHØRIGHET

Kanskje det er på tide også her hos oss å gå lenger og dypere, fra fokus på inkludering til å snakke åpent og ærlig sammen om hvordan vi kan skape tilhørighet for alle mennesker i våre menigheter. Slagordet ”To Belong You have to be Missed” følger tanken om hva tilhørighet har. Den reiser spørsmålet om hva et inkluderingsarbeid er, og kanskje enda mer om hva vi tenker om tilhørighet i menighetslivet i vårt land generelt. For å være inkludert trenger du bare være til stede, men

for å tilhøre må du være savnet.

Noen at de aspektene som følger tanken om at inkludering bare er et begynnende mål for vårt arbeid fanges opp av aspektene på tilhørighet. Dette ser vi i figuren under. Tilhørighet er et dypt menneskelig behov. Men dypeste sett peker tilhørighet også mot vårt felleskap og identitet i Jesus Kristus. Det er Han som bryter grenser og kaller oss alle inn i et dypt felleskap med den treenige Gud.

Utfordringen vår i forhold til mennesker som trenger inkludering, er å skape grenseoverskridende felleskap der vi evner å ta hvert enkelt menneske på alvor. Kirkens HEL-tenkning er en utfordring og en hjelp til egenerkjennelse for kirken først. Det er en erkjennelse av at selv når vi fokuserer på å skape inkluderende menighet, kan det enda være en lang vei til å nå målet om tilhørighet og delaktighet. En slik prosess fra å fokusere på inkludering til å løfte blikket mot å skape tilhørighet vil kreve en besinnelse på at kirkens kall går utover å gi rettigheter og inkludere.

Utfordringen er å skape felleskap der vi alle kan høre til og være oss selv. Veien fra ensomhet via inkludering til tilhørighet beskrives og leves i utallige felleskap verden over, som et vitnesbyrd om det kommende Guds rike. Her kommer vårt arbeid inn. Vi er kalt til å leve sammen, også med mennesker med ulike funksjonsnedsettelse, for å gi et vitnesbyrd om Kristi kropp i verden.

Som Dietrich Bonhoeffer (1954) uttrykker det: "Kristent felleskap er ikke et ideal som vi skal realisere, men heller en realitet skapt av Gud i

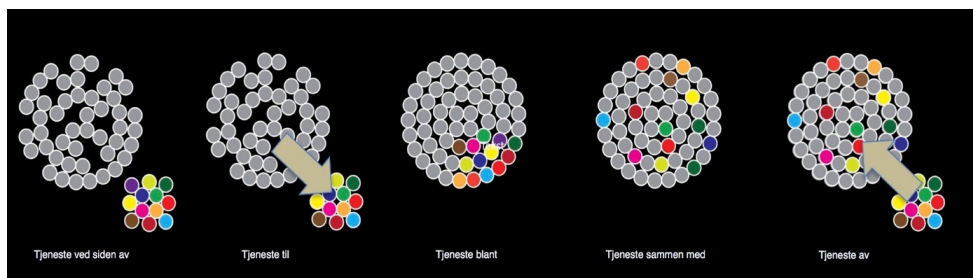
Jesus Kristus, som vi skal praktisere. Jo tydeligere vi lærer å kjenne grunnlaget, styrken og løftet våre felleskap har i Jesus Kristus, med større ro kan vi få tenke med håp på våre felleskap."

I HEL-tenkningen er vi stadig på jakt etter områder som viser at vi alle som mennesker er like verdifulle for kirkefelleskapene våre og for den verden vi tilhører. Et samfunn som tenker at rettigheter er nok, uten å strekke ut hender mot hverandre, gjør ikke kirker og samfunn HELE.

Vi trenger en bedre fundamentering av HEL-visjonen i kirken vår og i våre menigheter. Vi trenger å stille de radikale spørsmålene og bidra til å avsløre all urettferdighet i både kirke og samfunn. For i kirken er vi gitt Guds rikes nye verdier å leve av, forvalte og strekke oss etter. Og vi lever i et dirrende "nå" på samme måten som vi lengter etter en endelig forløsning der alle mennesker fullt ut kan være det de er, for Jesu skyld.

TILHØRIGHET OG TJENESTE I MENIGHETEN

I stor grad har menighetenes arbeid vært en tjeneste til eller blant mennesker med ulike funksjonshinder. Sjeldnere har kanskje gudstjenester og grupper blant funksjonshemmede vært sammen med disse, og enda sjeldnere har vi latt mennesker med funksjonshemninger selv stå for tjenesten. Snakker vi inkludering, snakker vi om en mer ensidig bevegelse fra oss til dem. Snakker vi tilhørighet, er vi fundamentalt sett på samme linje – like undrende, like søkende, og vi er alle bidragsytere.

PERSONLIG REFLEKSJON

Tankene om å bringe vårt inkluderingsarbeid mot et sentrum der tilhørighet er målet for integreringen, har utfordret meg. Altfor ofte har jeg slått meg til ro når inkludering og ytre rammer er på plass.

Spørsmålene om tilhørighet utfordrer i grunn menighetstenkingen i Norge generelt.

Skaper vi menigheter som ikke bare har et ideal, men vitner om og spiller den som en realitet som er gitt oss i Jesus Kristus her og nå? Er det nok for oss at mennesker fortsatt står på avstand og er gitt rettigheter og kan kjenne seg inkludert? Kirkens rolle i å gi mening, skape fellesskap og sette retning og mål for menneskelivet er ikke mindre enn tidligere, kanskje tvert imot. Hva vil det bety hvis vi fikk byttet ut ”inkluderingsmålsetningen”, med en ”tilhørighetstenking”? Vil et slikt paradigmeskifte bety noe for meg, mitt arbeid og mine drømmer? Ville kirken i det hele bli annerledes?

Vondt er av alle andre
bli trakka på og trengd.
Men vondare å veta
at du er utestengd.
Det er så mangt i livet
du ventar deg og vil.
Men meir enn det å vera,
er det å høyre til.

(Jan-Magnus Bruheim)

REFERANSER

- Bonhoeffer, D. (1954) *Life Together. The Classic Exploration of Christian Community*. Harper-Collins Publishers, New York s 38.
- Geertz, C. (1973). *Thick description: Toward an interpretive theory of culture. The interpretation of cultures: Selected essays*, New York, 1973 s 3–30.
- Kirkerådet (2012). *Likeverd, inkludering, tilrettelegging, Uttalelser fra kirkemøtet (november 2009) og vedtak fra kirkemøtet (april 2009)*. Kirkerådets materiellekspedisjon. Oslo.
- Puchalski, C.M., Vitillo, R., Hull, S.K. and Reller, N. (2014). Improving the Spiritual Dimension of Whole Person Care: Reaching National and International Consensus, s 646.
- Swinton, J. (2012). From inclusion to belonging: A practical theology of community, disability and humanness. *Journal of Religion, Disability & Health*, 16 (2), s 172–190.

¹ Avholdt på Azusa Pacific University i California. Arrangert i samarbeid med Fuller Theological Seminary, Juli 2017. Dette er kanskje det mest årlig sentrale samlingsted teologer og praktikere innenfor feltet Disability and Theology.

² Illustrasjon bearbeidet fra Erik Carter sitt foredrag: ”From Barriers to Belonging: Pursuing New Pathways for Congregations”.

³ Illustrasjon bearbeidet fra Erik Carter sitt foredrag: ”From Barriers to Belonging: Pursuing New Pathways for Congregations”.

INGEN ER UNNVÆRLIG ...

PREKEN (HOLDT PÅ TYSK) OVER 1 MOS 22,1–14 VED EN MENIGHETSGUDSTJENESTE I SAMARBEID MED EVANGELISCHE SCHWERHÖRIGENSEELSORGE IN HESSEN, KLOSTERKIRCHE REICHENBACH VED KASSEL, 5. SØNDAG I FASTETIDEN (PASJONSSØNDAG) 2017

AV EYOLF BERG, PREST OG SEKRETÆR I IVSS CHURCHEAR
EYOLF.KIRILL@NORDISKKATOLSK.NO

Ved første blick er dette en grusom tekst. Det skriker protest i oss når vi leser den. Det kan ikke være sant at Gud, at Jesu Kristi – og vår egen – himmelske Far kan komme med et så grusomt krav! Og ja, hvis vi leser denne teksten med utgangspunkt i holdninger vi har kjempet oss til gjennom mer enn tusen års påvirkning fra kristen tro og tanke, er teksten grusom, spesielt hvis vi kun leser den på ett plan.

Det ligger 3–4 tusen år mellom denne teksten og oss, og vi leser den vanligvis med Paulus som tolkningsnøkkel. Men vi må gå bakenfor Paulus. Vi må prøve å lese teksten på bakgrunn av den tiden den faktisk forteller om, og menneskeofring var ikke noe ukjent fenomen den gangen. I Abrahams samtid var det ingen som lot seg overraske av guddommelig blodtørst. Både Bibelen og andre kilder forteller klart og tydelig om dette. Det er det viktig å vite for i det hele tatt å kunne forstå Abraham, forstå hvordan en far uten videre drar av gårde for å ofre sin sønn. Og for den saks skyld: Det er ikke mer enn drøyt 1000 år siden menneskeofring var et kjent fenomen i Norge også. Jeg vil vel tro at situasjonen i ikke var annerledes i det førkristne Tyskland heller.

Derneft skal vi huske at bibeltekstene beveger seg på flere plan. Ett plan i denne teksten er den rent historiske. Hvis vi bare leser teksten på det planet, kommer vi aldri videre enn til å si at dette er en grusom tekst om noe som skjedde i en barbarisk fortid. Da har ikke teksten noe som helst å si oss som lever i dag.

Teksten har også et profetisk plan – eller *flere*

profetiske plan – med Abraham som forbilde for de troende, og selve hendelsen som en forutsigelse av det som siden skulle skje med Jesus selv. På dette planet har teksten selvfølgelig fremdeles noe å si oss.

Men jeg ser også ytterligere et plan i denne teksten, et etisk plan, eller et menneskerettsplan, om du vil. Og på dette planet dirrer teksten av innhold som også er aktuelt i vår tid og i vår sammenheng.

Til alle tider og i alle kulturer har mennesker delt hverandre i oss og dem, de unnnværlige og de unnnværlige. De unnnværlige har vært sett ned på. De har til tider nærmest vært forbruksvare. De kunne ofres for at de unnnværlige, de verdifulle, skulle oppnå noe, hos øvrigheter – og hos guddommene. På Abrahams tid var både barn og slaver unnnværlige, de siste spesielt hvis de tilhørte andre folkeslag. Fra andre kulturer kjenner vi til at kvinner, syke og funksjonshemmede, samt spesielle folkegrupper har vært unnnværlige og dermed også kunnet brukes som "offerdyr".

Jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at Abraham var glad i Isak. Isak var den lenge etterlengtede sønnen som skulle føre slekten videre. Så langt jeg kan forstå, på bakgrunn av min tid, min kultur, min tro, må Isak ha vært i høyeste grad unnnværlig. Likevel gir Abraham seg lydige i vei når han får en guddommelig ordre om å ofre denne sønnen. Han er barn av sin tid, selv når han drives til en slik ytterlighet som å ta livet av sin eneste sønn for å vinne guddommelig gunst. Den tilsynelatende unnnværlige var likevel unnnværlig.

Jeg skal ikke spekulere i hva Isak må ha følt og opplevd der han blir bundet, lagt på offeralteret, og faren står over ham med offerkniven hevet for å drepe ham. Men i siste øyeblikk griper Gud inn: Stopp! Dette skal ikke skjje! Intet menneske er unnværlig, barn eller voksen. Hvert eneste menneske er skapt i Guds bilde og har derfor samme verdi i Guds øyne. Derfor har heller ingen rett til å ofre et annet menneske. Tvert om har hvert eneste menneske, uansett alder, kjønn, nasjonalitet, kultur, språk eller grad av funksjonsdyktighet krav på å bli sett av oss på samme måte som Gud selv ser oss. For Gud ser oss ikke i alderskategorier. Han ser oss ikke som barn eller voksen. Han ser oss ikke som norsk, tysk, polsk, svensk, rumensk – eller syrisk osv. Han ser oss ikke som mann eller kvinne, frisk eller funksjonshemmet. I hvert eneste menneske ser han kun sitt eget bilde, og med alle sine forskjeller uttrykker hvert eneste menneske én fasett av hele det gudsbildet som vi til sammen uttrykker. Dersom én eneste av oss blir borte, mister vi muligheten til å bli kjent med en side av Ham som har skapt oss. Ja, sier vi at et menneske er unnværlig, sier vi i virkeligheten at en side ved Gud er unnværlig, at det finnes sider ved Gud vi gjerne kan klare oss uten!

Det finnes ingen unnværlige mennesker. Vi er hver og én uunnværlig, for Gud og for hverandre. Det er til syvende og sist hva den allmechtige Gud sier gjennom den gamle, og ved første øyekast grusomme, beretningen om Abraham og Isak. Dermed blir teksten også brennaktuell i 2017, i møte med flyktningskriser, krig og kaos, for hørselshemmede som kjemper for sin selvsagte plass samfunnet, og for utallige andre såkalt ”unnværlige” Og ingen har lært meg mer om hvordan

Gud kommuniserer med hele sin skapning, enn nettopp hørselshemmede – lenge før jeg selv begynte å høre dårlig.

I Midtøsten på bibelsk tid ble hørsels- og synshemmede mennesker på en særlig måte sett på som dømt av Gud. De hadde ikke adgang til tempel og synagoger. Jesus avviser blankt enhver slik tankegang og gjør det helt klart at også syns- og hørselshemmede er til for å ære Gud. De – vi – er unnværlige! Er vi kommet lengre i vår tid? Jeg undres iblant når jeg opplever mennesker ekskluderer hørselshemmede fra samtaler (”Nei, det var ikke noe viktig – ikke tenkt på det”), når kirker og forsamlingslokaler bygges uten teleslynger og andre nødvendige hjelpemidler (”Det blir så dyrt, og det er ikke sikkert de får med seg det som blir sagt, likevel”), når det ignoreres at hørselshemmede faktisk er den raskest voksende gruppen funksjonshemmede i samfunnet, særlig i yngre årsklasser. De som tenker slik, sender sterke signaler om at hørselshemmede fremdeles er unnværlige. Gud tenker annerledes. For ham er ethvert menneske en uunnværlig del av det gudsbildet vi alle er skapt i. Barn eller voksen, mann eller kvinne, hørselshemmet eller godthørende – uansett: Hvert eneste menneske er uunnværlig! – uten unntak, på samme måte som Gud heller ikke gjorde unntak da han ga sin Sønn for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv. – Og da er vi plutselig over på det profetiske planet i teksten – egentlig en selvfølge, for de ulike planene i teksten er så tett sammenvevd at vi ikke kan ta den til oss den hvis ikke vi har dem alle for øyet.

Legg ikke hånd på gutten, og gjør ham ikke noe ... Var det noen som sa at denne gamle teksten ikke var aktuell også i vår tid?

SØNDAGSTEKSTEN

HILDE BARSNES - KJELL A. SKARTSETERHAGEN - TORBJØRN HOLT - PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE

JULAFTEN - JULENATT/OTTESANG JULEDAG - 2. JULEDAG (STEFANUSDAGEN)

JULAFTEN

24. DESEMBER 2018

Prekentekest: Luk 2,1–20

Lesetekster: Jes 9,1a.2.6–7 / 1 Joh 1,1–4

Liturgisk farge: Hvit

”JULETIDEN”

Og det skjedde i de dager at menneskene stresset hele året, men når juletiden kom, og man skrev julekort og ønsket hverandre en fredelig jul, ble det faktisk enda verre. Mens alt det menneskene egentlig lengtet etter, var litt stillhet og fred i både hjem og hjerter. Likevel fortsatte de å springe rundt fra det ene til det andre i jakten på julefreden. Hvorfor er det så vanskelig å gi oss selv det vi trenger mest? Det er ikke bare stillhet, men også de øyeblikkene der vi kan kjenne på hva som er viktig for oss, øyeblikk der vi får være nærværende og kjenne livet, hjerteslag og puls i egen kropp, øyeblikk der vi får være!

Slik som et lite barn som kommer til oss – en bylt av hjelpeløshet lagt i menneskers hender som trenger søvn, mat og berøring. Den nyfødte kan

ikke så mye, men den er ekspert på akkurat dette, å skille ut hva som er viktig og uviktig – for dermed å ta imot det som er aller viktigst i livet for å kunne overleve, vokse og ha det godt. Var det ikke en som sa: ”Du må bli som et barn.”?

LESETEKSTENE

De to lesetekstene gir en fin inngang til luksteksten gjennom sitt fokus på løfte og oppfyllelse. Hos Jesaja fremheves løftet om et barn av Davids ætt, som skal være Underfull rådgiver, Veldig Gud, Evig far og Fredsfyrste, og i 1 Joh finner vi tematikk som livets ord, evig liv, felleskap og glede.

PREKENTEKSTEN

Teksten er vårt kjente og kjære juleevangelium, som vi har hørt og lest så mange ganger, men som stadig griper oss på nytt og på nytt. Det er et stykke artisteri fra Lukas. Han bruker tradisjonen om at Maria og Josef stammet fra Nasaret, og at Jesus ble født i Betlehem. Deretter knytter han disse hendelsene til Herodes den store, keiser Augustus og Kvirinius, og at en folketelling skulle ha funnet sted på den tiden. Rundt og gjennom disse tradisjonene vever han inn åtte av sine tema: Mat, nåde, glede, nedbøydhet, fred, frelse, dagen i dag og at det gjelder for alle – i et flott teologisk lappetepe.

Vi kan dele opp teksten i 2,1–7: Omstendighetene rundt og Jesu fødsel, 2,8–14: Englenes

budskap om hvem Jesus er, og 2,15–20: Reaksjoner på englenes budskap.

Lukas presenterer Jesus som Messias av Davids ætt, som er kommet for å gi mennesker den eskatologiske fredsgaven. I sin maktesløshet som et lite barn er Jesus frelser som bringer fred til alle, dette i kontrast til den mektige romerske lederen, keiser Augustus, som keiserkulten hyllet som fredens opphavsmann. Englenes åpenbaring blir både tatt imot av fattige hyrder og grunnet på hos Maria og brukt som forbilder for alle troende om viktigheten av å reflektere over og integrere fredsbudskapet.

Vi finner noen historiske problemer i vers 1–3, da Kvirinius var høvding i Syria i 6–7 e.Kr., ikke da Herodes hersket, fra 37 f. Kr.–4 e.Kr. Det er heller ikke noen kilder utenom Lukas som bekrefter at det var en verdensvid folketelling under keiser Augustus, og at folk må reise til den byen slekten kom fra, for å registrere seg. Men Lukas' mening med å nevne folketellingen er ikke for å følge en historisk rekkefølge. I stedet har han fokus på rekkefølgen løfte og oppfyllelse. Folketellingen gir Lukas et verktøy for å få Maria og Josef fra Nasaret til Betlehem, Davids by, der det var lovet at Davids arving skulle bli født (Mik 5,1). Som Kong Salomo, hans forgjenger på Davids trone, bærer Jesus menneskehetens klær og blir lagt i en krybbe eller et matfat, et symbol på Jesus som mat og næring for verden. Lukas skriver også at det ikke var husrom, og bruker symbolikken med at selv om Jesus var født i fattige kår og med mangel på gjestfrihet, blir han han den som skal stille menneskehetens sult. Før han dør på korset og gir sitt liv, er han vert for nattverdmåltidet som feires til minne om ham, hans død og oppstandelse.

Det er et ekko fra David som begynte som hyrde, når gjeterne er de som får se og høre åpenbaringen om Davids etterfølger. Budskapet er derfor også en trøst for alle som mangler både samfunnsmessig og religiøs status.

Lukas' viktige tema "glede" høres i vers 10 igjen, gleden over Guds frelsende inntreden i menneskes historie. Det skjer "nå", "i dag"; det er ikke noe som ligger der fremme i en fjern fremtid, men noe som allerede skjer. "Frelse" –

Jesus og ikke den fredsbringende Keiser Augustus som fikk slutt på kriger, er menneskehetens frelser. For Lukas betyr frelse å bli hel igjen som menneske, frelst fra synd og den avstand den skaper til Gud. Det inneholder også en immanent dimensjon: I Jesus er Gud sammen med syndere. Jesus frelser fra destruktiv selvisolasjon til forening med et livgivende felleskap.

"Ære" – i Jesus har Gud virkeliggjort Guds endetidsgave som er fred. Det er fredsskapende handlinger og ikke verdslige våpen som er Jesu skjold, og som han møter verden med. Når Jesus gjør sin siste reise og rir inn i Jerusalem, er det fredshilsen som møter ham fra folket langs veien (19,38). "Nåde" er også et viktig tema hos Lukas, som bringer inn en annen dimensjon ved barnet av Davids ætt.

Gjeterne er ivrige og responderer på englenes gode budskap. De drar av sted og finner krybben, "tegnet" som ikke bare er en bekrefteelse på at englene snakket sant, men at det er en frelser som er født. Krybben har en dobbel symbolikk. Gjeterne forteller om engelens budskap, og det blir da ledsaget av budskapet som ble gitt til Maria i 1,31–33, av Maria i 1,46–55 og av Sakarja i 1,68–79. Maria grunner på englenes budskap i hjerte sitt og prøver å finne mening med det. Hun forstår ikke med én gang betydningen av Guds handling i Jesus. Vers 19 blir et refreng vi finner igjen i 2,51 og viser oss Marias trosreise, noe vi også kan se i 8,19–21, 11,27–29, Apg 1,14. Maria er slik sett en rollemodell for alle troende.

JEG DRØMMER OM JULETIDEN

Hvert år fyller jeg på nytt med forventning og glede over alt det denne tiden bringer. Jeg elsker lysene, stjernene, englene, julesangene og gangen rundt treet, pepperkaker, multekrem, og ansikt som forteller om både sorger og gleder. Det er som om livet kommer tetter på, og inntrykkene blir sterkere, selv om vi pakkes inn i lag på lag med klær, og dagene er kortere og mørkere, enn ellers på året. Alt blir både skjørere og sterkere samtidig. Desemberdagene har også en himmelsk berøring i seg, og vi åpner oss litt mer enn ellers for undringen og underet og hilser på det lille

barnet inne i oss – inne i hjertes dypeste rom der vår tro finner sin skatt, og den velsignete julenattens under griper oss på ny når et par tindrende barneøye speiler himmelen for oss midt i natten og kulden og sier:

“JEG VELGER DEG”

”Jeg velger deg!” sa den ukjente i det han gikk forbi. Det var som et vinddrag i luften da han kom gående, for så å bli borte igjen. Men noe ble igjen – en undring, hvorfor meg? Hvem var han? Jeg kjente også en varme som spredte seg i mitt hjerte, som et himmelsk kjærtegn, en gave? Jeg gjentok ordene for meg selv: ”Jeg velger deg,” og det var som om de risset seg inn i mitt hjerte, og den fremmede og jeg valgte på underfullt vis hverandre. Jeg fortsatte min vandring i natten, og litt etter litt lysnet det, og gatene fyltes med mennesker, stemmer og larm. Jeg så ansikter, livsfortellinger komme meg i møte. Jeg kunne kjenne at noe nytt hadde vokst frem inne i meg, og ordene gjentok seg i mitt hjerte: ”Jeg velger deg”

GUD VELGER DEG OG MEG

Jeg har reflektert en del over hva tilhørighet er, i det siste, og hva det betyr for oss mennesker. Vi lever i en tid der mange opplever å miste kontakt med både seg selv og et fellesskap. Det er ikke lenger slik at vi fødes inn i et samfunn der vi automatisk er en del av et fellesskap vi kan høre til i. Vi må nok også langt tilbake i tid for å finne det. Vi har velferdsordninger og mange gode tiltak for å skape et godt samfunn, men vi mennesker er skapt for fellesskap, og vi lengter etter steder å høre til og kunne koble oss på, steder der vi kan få være og bli sett for den vi er. Når vi ikke har det, blir vi rastløse, og noen av oss blir også deprimerede. Slik kan det føles selv om vi er omgitt av mange mennesker, og kalenderne våre er fulle av avtaler. Lukas skriver om at Jesus frelser oss fra destruktiv selvisolasjon til forening med et livgivende fellesskap. Dette er virkelig godt budskap, også for det moderne menneske, og ord som taler rett inn i vår sårbarhet som mennesker nå i dag. Gud velger deg og meg. Gud velger fellesskap, og han kommer med fred til våre hjerter og hele oss. Han vil gi oss et sted å høre

til, et sted å koble oss på og et sted vi kan få være hele mennesker. Gud vil gi oss rom til også å kunne koble oss på oss selv og tørre å kjenne etter våre dypeste lengsler og vår sårbarhet, fordi vi favnes av én som er større, og som er med oss i både lys og mørke, i liv og død. Englene synger ikke bare for gjeterne på markene; de synger også for oss. En frelser er født, et kjærtegn fra Gud, en himmelsk berøring som forteller oss at vi er elsket. Vi får møte barnet i krybben, vår kilde til næring og tilhørighet. Der i lyset fra barnets øyne kan vi også møte barnet i oss selv, som vet hva som er viktig og uviktig, og hva som gjør gleden vår fullkommen. La oss koble oss på Gud og hverandre og leve i julens budskap.

HILDE BARSNES
VEILEDER OG TERAPEUT
HILDE.BARSNES@GMAIL.COM

JULENATT/ OTTESANG

24.–25. DESEMBER 2018

Prekentekest: Matt 1,18–25

Lesetekster: Mika 5,1–4a / 1 Joh 1,1–4

Liturgisk farge: Hvit

ALLE GODE TING ER 3?

Evangelieteksten opptrer tre ganger med kort tids mellomrom. Også på 4. søndag i adventstiden er den tekst i tredje rekke, da sammen med Sef 3,14–17 og 2 Kor 1,18–22. På Jesu navnedag er alle åtte versene fortellingstekst, og bare vers 19–20 evangelietekst i tredje rekke, og versene 20b–21 evangelietekst i andre rekke. Om dette er så gjennomtenkt, kan en vel spørre om. Mens 4. søndag i advent fokuserer på glede og løfte og Jesu navnedag, naturlig nok, på navnets semantiske innhold, så penses vi på denne natte- eller morgentimen inn på å tenke adventus-ankomst- nedkomst sammen med åpenbaring og glede. Ja, med Herrens ankomst skal gleden bli fullkommen (1 Joh 1,4) – og det er ikke lite!

DE NÆRE TING

– DRØM OG VIRKELIGHET

Mens Lukas monne flyve så vide omkring – med folketelling og skattlegging fra Roma, så holder Matteus seg i de nære ting. Det stemmer ikke helt forresten, for snart dukker det opp vise fra Østen, og de nybakte foreldre må flykte med barnet til Egypt, før det roer seg til døperen Johannes dukker opp i kapittel 3. Og veldig mye skjer på det indre plan.

Maria er med barn – før de har kommet sammen. En folkelig forklaring jeg hørte fra en prekestol en gang var at den unge kvinne – junge frau = jom fru, var blitt utsatt for et overgrep – kanskje fra en romersk soldat. At barnet var av Den hellige ånd, kom heller ikke opp i Josefs

tanke, så han vil skille seg i det stille. Det er Herrens engel som viser seg for ham i en drøm. Siden har den mystiske opprinnelsen til Jesus levd som åpenbart sannhet i den kristne tradisjonen og bygget under dogmet om inkarnasjonen. Gud blir menneske av kjøtt og blod. En drøm er blitt til virkelighet.

Navnene – inneholder åpenbarings sannhet: Jesus – av hebraisk Jesjua – som betyr Herren frelser og Immanu-El som betyr: Med oss-Gud: Herren vår Gud er med oss og frelser.

Josef våkner av søvnen, er lydig, og tar Maria hjem til seg som kone. Det virker å skje spontant samme morgen – uten noe seremoni; – nettopp i det stille. Så blir barnet født og får navnet Jesus – og får den betydning navnet tilsier. Han som skriver avslutter med å gjengi befalingen fra han som har all makt i himmel og på jord – til sine etterfølgere.

JOSEFS DAG I KIRKEÅRET

Matteus lar Josef være førstemann på scenen. Som moderne slektsgranskere, er Matteus opp-tatt av Jesu røtter bakover i Israels historie og Josef blir bindeledd. Hva han har tenkt når Maria skjelvende forteller om sin graviditet vet vi ikke. Tør vi gjøre Lukas' beretning om bebudelse gjeldende har hun kanskje allerede fortalt om sine opplevelser. Det er derfor ikke sikkert at det er sinne over det han måtte oppleve som utroskap, som er den sinnsstemning som kommer over ham, men mer maktesløshet. Han velger den milde vei. I stedet for offentlig oppgjør som vil blottstille Maria, vil han skille seg fra henne i det stille.

Drømmer har høy status i Bibelens univers. Det var også en annen Josef som hadde drømmer – han som ble fyrste i Egypt. Engelen kommer til vår Josef i drømme. Jeg har selv snakket med mennesker som har hatt drømmer hvor mennesker de har kjent har opptrådt med en slik vital intensitet at de er blitt opplevd som levende. Slike opplevelser kan knytte seg til nære relasjoner som har gått bort – og det oppleves som om "han/hun er jo ikke død!!".

Drømmer tilhører også den messianske tid da Ånden kommer – jfr. sitatet fra profeten Joel i Peters pinsepreken i Apg 2,17.

Gjennom engelen i drømmen gjør Gud seg til en nær relasjon. Gud kan egentlig ikke komme et menneske nærmere uten å bli et menneske selv. Engelen er jo ikke bare budbærer fra Gud om barnets tilblivelse, men også fra barnet selv. Barnet er Gud selv – som vever seg inn i kjøtt og blod. Josef blir selv en reddende engel for barnet som er sårbart som alle barn er, og for Maria som trenger en som holder tilværet på plass for seg. Engelen gir Josef status som Davids Sønn.

Josef blir ikke værende i drømmeland. Han tar Maria hjem til seg og blir familiens forsørger. Han får være far – og derfor også den som gir barnet navn med alt det som det (navnet) innebærer. Som Gud er med ham, så vil Gud være med ”oss” og han er den som er rettmessige arving til Davids trone og kongedømmet uten ende. Han er ifølge misjonsbefalingen ”med oss” inntil verdens ende.

Josef sikrer situasjonen for seg og de to og gir dem framtid og håp. Drøm var virkelighet – men Josef forblir ikke i drømmeland. Han tar ansvar. Maria lar Gud ta bolig i sin kropp. Josef lar Gud ta bolig i sitt hus. Han hører så absolutt til i vår julefeiring og er sin helgenstatus verdig.

Det er litt vanskelig å komme til rette med setningen ”og tok henne hjem til seg som sin kone” – hvor er da ”hjem” – i Betlehem? I følge Lukas var de jo bare i en stall der, eller kanskje de hadde fått seg et midlertidig husvære. For flukten til Egypt innebærer jo at de fortsatt er i Betlehem, og det er stedet de flykter fra(2,13f). Da dukker engelen opp i en drøm på ny, og de må flykte til Egypt. Men hjem – ellers – er jo Nasaret.

TEKSTMEDITASJON OG TIDEBØNN

Tekstmeditasjon følger jeg vil passe best i en tidebønngudstjeneste på kvelden julaften – eller i otta på juledag.

Vi trenger i så fall bare å dele ut salmebok hvor vi har et glimrende opplegg for begge tider i salmeboka (enkle ordninger side 1291f, og litt mer avansert fra side 1295f).

Tekstmeditasjonen kunne inneholde elementer som:

- Josef som forbilde.
- Når drøm blir virkelighet. Ja, ER virkelighet.

- Å følge Guds kall – som alltid innebærer å ta ansvar.
- Ansvar for de svake og utsatte.
- Matteus 25-perspektive: Josef er en som ser til de minste søsken på jorda – som også er Kristus i blant oss.
- Hva betyr det å være rettskaffen? Recht schaffen – betyr å skape rettferdighet. Hvordan kan vi skape rettferdighet for mennesker som er i Marias situasjon i dag – unge, ugifte mødre ikke minst ...
- Navnet: Jesus bar sitt navn med rette – jeg bærer kristennavnet (ved dåp og tro). Hvordan kan jeg gi Jesus-navnet/ kristennavnet betydning i mitt liv.
- Har jeg en Josef-trøye? N13 104– og er den slitt? ...

VIDERE LESNING

Ole Chr. Kvarme har i sin bok ”Barnet og byen” (Verbum 2003) et veldig fint kapittel om Josef: ”Josef – en rettskaffen mann” (s 36f). Her har man veldig mye godt stoff (som også egner seg for høytlesning).

SALMER som kan brukes (etter nr)

- 26 Solbarn, jordbarn
- 53 ”din fred forkynn til oss, Immanuel”
- 55 ”Ingen hørte Josefs bønn”
- 60 Gud sin egen sønn oss gav
- 64 ”og far hass sto og lo”
- 72 Vem har tänt den stjärnan
- 85 Hans navn skal være Jesus
- 86 Navnet Jesus blekner aldri
- 104 ”gjemt i Josefs store trøye”
- 778 ”Sov vesle barnet, sov i Jesu namn”

God natt og god morgen!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
SOKNEPREST I NITTEDAL
KJELL.SKARTSETERHAGEN@
NITTEDAL.KIRKEN.NO

JULEDAG

25. DESEMBER 2018

Prekentekest: Joh 1,1–14

Lesetekster: Ordsp 8,1–2.22–31 / Hebr 1,1–6

Liturgisk farge: Hvit

ORD SOM BLIR KJØTT

En av de sterke opplevelsene fra siste del av studietiden var et besøk av Jehovas vitner. To alvorlige unge damer ”on a mission” ringte på døren og ønsket en samtale om tro. De klimatiske forhold i Bergen tilsier sjelden at slike samtaler bør foregå i døråpningen. Folk flest ber nok vitnene ryke og reise. Det synes jeg er uhøflig, så jeg inviterte dem inn og satte på kaffen. Vi fikk en lang og interessant samtale. Jeg insisterte på å fokusere samtalen på spørsmålet om hvorvidt Jesus virkelig er Gud. Ble vi enige om det spørsmålet, lot sikkert læren om de 144.000 og Armageddon og den slags seg løse også.

Jeg utstyrte meg med det greske nytestamentet, og vi gikk gjennom de aktuelle tekstene om Jesus som Gud, blant annet dagens prekentekest for juledag fra Johannesprologen: *Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος*. Etter flere timers samtale sa gjestene at de ikke kunne imøtegå det tekstene sa, og de spurte om de kunne få komme tilbake med forsterkninger. Jeg tok utfordringen, og vi gjorde avtale om en ny samtale. Den eldste av de unge damene kom tilbake, sammen med en av menighetens eldste, en meget sympatisk eldre mann. Jeg serverte kaffe og eplekake, og det ble en lang og respektfull samtale, ganske lik den første. Til slutt sa takket gjestene for samtalen, og den eldste sa: ”Jeg ser at tekstene sier at Jesus er Gud, og jeg kan ikke imøtegå det. Jeg må tenke over dette.” Vi skiltes som venner, og jeg så dem aldri igjen.

Det er ikke så ofte man får anledning til å føre slike samtaler i dag. Folk flest er opptatt av andre ting enn teologiske grunnspørsmål. Det er lenge siden oldtidens Konstantinopel, da folk etter sigende diskuterte Jesu to naturer på gatehjørnene.

Etter adventstid, julefeiring på forskudd og mange omganger med barn i krybben, gir juledag muligheten for å dykke dypere ned i teologien. Johannesprologen er ganske usedvanlig innholdsrik, og en høytidsdagspreken kan bare hente frem noen få momenter. Det jeg selv vil vektlegge i år, er kombinasjonen av to av tekstens teologiske nøkkelbegreper: *”θεὸς ἦν ὁ λόγος”* i vers 1 og *”ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο”* i vers 14. Logos er et nøkkelbegrep fra gresk filosofi, og anvendes på en ny, original og grensesprengende måte i denne teksten. At *”λόγος”* var fra opphavet og var Gud (mer eller mindre med stor bokstav), var noe gode grekere og romere kunne leve greit med. Det som er langt mer trøblete, er at *”ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο”*. *Logos* og *sarx* er i gresk tanke absolutte motsetninger. *Sarx* kunne uttrykke et bredt spekter av mening, men var grunnleggende et begrep som ble brukt om det fysiske stoff mennesker og dyr består av, og det kunne uttrykke den svake og syndige menneskenaturen. Det var alt annet enn det opphøyde begrepet *”logos”* som tilhørte de høye filosofiske sfærer der Gud og det guddommelige befant seg.

Det er selvsagt et uttrykk for særdeles dårlig teologisk smak å påstå at logos er blitt til noe som kan beskrive det som henger på kroker fra taket i slakterbutikker. Men det er altså den slags kristendommen systematisk befatter seg med.

Det stedet gudmennesket Jesus innleder sin nye jordiske tilværelse, er i et matfat for kyr. Og han endte sitt liv som et torturert lik i en lånt grav i Jerusalem. Det er lett å glemme hvor grensesprengende vill og smakløs en slik teologi egentlig er. Gud er nokså skruppelløs. Det må være et toppunkt av *bad taste* at Den Høyeste blir menneske, *”this thing begotten in a bed”* som C.S. Lewis lar djevelen Screwtape foraktfullt beskrive mennesket. I julen skjer nettopp dette; da bygges denne broen fra himmelen og hit ned hvor vi opererer. Og ved himmelfarten rykker et sant

menneske inn i himmelen – med en kropp som fortsatt bærer arrene av romersk tortur – ved Faderens høyre hånd på tronen.

Hvis dette er sant, er det selvsagt så grense-sprengende radikalt at det burde snu opp/ned på det meste i verden. Jehovas vitner banker på dører med et langt svakere teologisk budskap.

Begynnelsen på kirkens fornyelse, som etter hvert begynner å bli påtrengende nødvendig, kommer kanskje når det går opp for prestene hva det faktisk er vi skal forkynne fra prekestolene.

TORBJØRN HOLT
SJØMANNSPREST I LONDON
THO@SJOMANNSKIRKEN.NO

2. JULEDAG (STEFANUSDAGEN)

26. DESEMBER 2018

Preiketekst: Joh 16,1–4a

Lesetekstar: Klag 3,52–57 / Fil 1,27–30

Liturgisk farge: Raud

Me treng slike uromoment som andre juledag. Medan andredagane til påske og pinse er ekko av fyrstedagane, kanskje litt meir lågmælte og hakket meir ettertenksame, er andredag jul noko heilt anna. I vår tekstbok har dagen fått tekstar som er knytte til både den eldgamle minnedagen for Stefanus 26. desember og minnedagen for dei uskuldige borna i Betlehem 28. desember. Midt i juleidyllen står dermed andre juledag der og samlar opp i seg dei mørke aspekta ved julefeiringa, som ein lang og omfattande fotnote til juledagsevangeliet sitt ”og hans eigne tok ikkje imot han”. Denne grelle kontrasten minner oss på noko som kanskje vert gløymt midt i ei høgtid med elles berre kjende tekstar og ein kultur som oppfattar julefeiringa som ”vår”: Juleevangeliet er ikkje ukontroversielt; same kor kjent og nusseleg det vert framstilt, ligg det ei ståande utfordring der til alle som søker makt og kontroll. Og det kan ein preike om på andredagen, for dei som har høvet til å nytte andredagstekstane.

NÅR MØRKET RÅR

I tredje rekkja finn me korkje borna i Betlehem eller Stefanus i tekstane for dagen. Her er det tekstar som meir generelt tek opp tema som motstand og forfølging. På den eine sida vidar det ut rommet for å aktualisere tekstane, på den andre sida mistar me forankringa i dei konkrete fortellingane om fortidige hendingar. Eit blikk på den historiske og litterære konteksten til tekstane for dagen kan gje oss ein idé om kva dei konkret siktar til, og om ikkje det er dagen for tung bi-

belundervisning, kan dette hjelpe oss til å finne ein måte å preike over desse tekstane. Alle tre tekstane er nemleg frå trugande situasjonar. Teksten frå Klagesongane er frå den store katastrofen i GT. Som heilskap gjev Klagesongane uttrykk for klagen til Gud etter at babylonarane har teke Jerusalem, og byen ligg aude og forlaten. Dei to fyrste og dei to siste av klagesongane er meir kollektivt orienterte, men i sentrum for samlinga står den tredje og lengste, som er ei individuell klage frå ein mann som har opplevd katastrofen og vandrar rundt i ein øydelagd by. Om ikkje ein skal ta tradisjonen si tilskrivning av Klagesongane til profeten Jeremia som den bokstavelege sanninga, er Klag 3 ein tekst som heilt klart kunne vore formulert av ein som har gjennomlevd hendingane som vert skildra i Jer 38–39. Denne brønnen me les om i 3,52–57 minner til dømes om den brønnen Jeremia vart kasta ned i (Jer 38,4–13). Bakgrunnen for klagen er både den store politiske ulukka som har råka Juda, og motstanden som har møtt klagesongen sin eg-person, men ansvaret for det heile vert lagt på Gud, og dit vert klagt retta. Dette perspektivet manglar i dei nytestamentlege tekstane til denne dagen. Paulus klagar til dømes slett ikkje; i alle fall er klaga pakka inn i ei direkte oppmuntrande tekst. I det fyrste kapitlet av Filipparbrevet tek Paulus utgangspunkt i sine egne erfaringar, både som motarbeidd av andre som forkynner Jesus (t.d. 1,15–18) og som fengsla av romarane med ein mogleg dødsdom innanfor horisonten (v 20). I ein kristologisk ironi ser Paulus at dei prøvingane han gjennomgår faktisk fører til at evangeliet når lenger ut (v 13f, 18). Dei fire versa i vår lesetekst handlar om kyrkjelyden i Filippi og deira prøvingar, som Paulus ser som analoge til sine egne (v 30). Filipparane har òg nokre motstandarar, som ikkje er nærare presenterte (v 28), og det er litt uklårt kva som går føre seg. Preiketeksten i Joh 16,1–4a gjev eit tydelegare bilete av ei kristen forsamling i konflikt. Teksten er henta frå Jesu avskilstale. Denne talen er i sin heilskap frå ei side sett ein lang refleksjon over kva det tyder for fellesskapen av læresveinar at Jesus ikkje er mellom dei lenger. Sorg og angst for framtida er eit resultat av Jesu fråvere. I dagens preiketekst vert

det tydeleg at fellesskapen har opplevd å verte stengde ute av synagogane, og at denne konflikten òg har vore valdeleg. Det er truleg å trekkje det vel langt å tenkje at det som er skildra er noko slags endeleg brot mellom dei Jesus-truande og dei andre som hørde til i synagogane, slik ein har gjort i ein del eldre forskning. Det er likevel heva over tvil at me her les om ein minoritet som har opplevd majoriteten sine forsøk på å støyte dei ut. Det er mykje ein ikkje kan vite om akkurat kva gruppe Johannesevangeliet siktar til, og kor store dei ulike gruppene var rundt slutten av det fyrste århundret då Johannesevangeliet vart skrivne, men dei fleste overslaga går i retning av at det fanst mange millionar jødar og berre nokre få tusen sjeler som trudde at Jesus var Messias.

STRIMER AV LJOS

Sjølv ikkje den nattsvarte situasjonen Klagesongane skildrar, er heilt utan ljøs. Den klagande i Klag 3 held fast i håpet til han til sist høyrer eit ”Ver ikkje redd!” i siste verset av vår lesetekst. I Filippi er Paulus sitt råd til forsamlinga som møter motstand, til å halde fast på fellesskapen. Den norske omsetjinga av *politeuesthe* som ”lev eit liv” er litt vag, for det greske ordet handlar om korleis ein skikkar seg i eit fellesskap. I gresk litteratur generelt handlar det om korleis ein skjøttar sine borgarlege plikter (og verbet er då òg i slekt med *polis*, by), medan det i jødisk-hellenistiske litteraturen ofte vert brukt om å praktisere ein livsstil i samsvar med den jødiske trua. At det er ein god parallell her, synest rimeleg når Paulus i Fil 3,20 slår fast at filipparane har sin borgarrett (*politeuma*) i himmelen. Og som det går fram av både vår lesetekst og teksten som følgjer etter, nemleg Filipparbrevshymnen (2,1–13). Ein nøkkel til å skjønne johannesteksten ligg i den fyrste setninga. Faren som trugar er at læresveinane skal falle ifrå (same verbet som er nytta i 16,1 finn ein til dømes i lidingsforteljningane hjå Markus og Matteus, når læresveinane forlet Jesus i Getsemane, Mark 14,27.29, Matt 26,31.33). Botemiddelet mot dette er det Jesus alt har sagt. Verbet står i perfektum og peikar tilbake på det som kjem tidlegare i avskilstalen, og der finn me

både lovnaden om Anden, likninga om vintreet og kjærleiksbodet. Slik sett er det ein tydeleg likskap mellom johannesteksten og filipparbrevsteksten, at i trugande tider vert det berre endå viktigare å halde fast på fellesskapet og leve etter Jesu bod og føredøme.

Å PREIKE OVER DETTE

I Johannes Krysostomos sine homiliar over Johannesevangeliet finn ein (Hom. Jo. 77.4) eit døme på kva som kunne hende med tekstar som desse når den konkrete faren for politisk og religiøs forfølgning ikkje lenger var til stades. Krysostomos var jo biskop av Konstantinopel etter at kristendomen hadde vorte romersk statsreligion. I dette vesle avsnittet leitar ikkje Krysostomos etter ytre fiendar. Lidingane er heller ein følge av kampen mot lastene og for eit dygdig liv, og nøkkelen til å halde ut og framleis streve, sjølv når ein har lyst til alt anna enn å gje gåver til dei fattige, er håpet om kva Kristus har lova. Det Jesus driv med i Joh 16, vert dermed ei oppøving av moralsk beredskap, av beste stoiske merke, før dei freistingane som kunne kome i framtida. Eit slikt reint etisk perspektiv kan kanskje gje noko til ei preike i dag òg, men så er det jo tilfelle at andre kristne i andre delar av verda faktisk vert forfølgde for trua si i dag. Som kristne sysken eller vener, for å nytte Johannespråk, eller medborgarar av himmelen, for å ta Filipparbrevet sin metafor, har me eit særleg ansvar for kvarandre, og i trugande tider er denne solidariteten særleg viktig. Sjølv om det er nokre år sidan Oscar Romero vart martyr i El Salvador, er kanskje helgenkåringa av han i haust eit høve til å hente fram hans historie i den samanhengen. Denne solidariteten med dei lidande kristne er saman med det historiske perspektivet bibelteks-tane gjev, òg ein god medisin mot kristne som framstiller seg sjølve som offer i den vestlege

verda i dag. Rett nok mister kyrkjene medlemmer og gamle privilegium i mange land, og ein møter kanskje auka motstand for ein del tradisjonelle kristne meiningar, men det er direkte patetisk å bruke Bibelen sine ord om forfølgingar på desse endringane. Det er for mange i privilegerte posisjonar som prøver å dra offerkortet, til at kristne skal prøve på det same. Likevel kan kanskje dagens tekstar gje eit innspel òg til denne debatten: I tider der ein kjenner seg truga, er det apostoliske rådet å søkje den kristne fellesskapen og leve saman etter Jesu føredøme, ikkje kjempe for kristne privilegium frå sofakroken i kommentarfelt og lesarbrief. Som Twitter-fenomenet "Augustine of Hiphop" formulerte det så treffande for nokre år sidan: "If you wanna keep the Christ in Christmas, you'd better keep the mass in it."

Å SYNGJE PÅ ANDRE JULEDAG

Salmesetelen på andre juledag vert vel fort dei julesalmane ein ikkje rakk gjennom dagane før, men fleire av salmane har nokre mørkare vers som ein kan finne større djupner i denne dagen. Sidan det i år er hundre år sidan freden etter fyrste verdskrigen, vil eg gjerne trekkje fram ein salme som vart skriven nett med den grufulle, store krigen som bakgrunn. Det er nr. 76, "Juleklokker over jorda". I tredje verset peikar Anders Hovden nett på syskenbandet mellom kristne som eit framtidshåp, og bøna verset slutta med kunne vore henta rett ut av Filipparane 1:

Våre stridar må du jamna,
småleg kiv og ovmodis ferd,
alle kristne sysken samla
Til ein samlynd Herrens hær!

PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE
STIPENDIAT I DET NYE TESTAMENTET, MF
PER.K.SATRE@MF.NO

PRIORITY

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, sokneprest Kjersti Gautestad Norheim og praktikumsleder Fredrik Saxegaard. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>